

Zygmunt Mańkowski, Mieczysław Wieliczko

Sprawozdanie z działalności Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego za okres od 21 czerwca 1978 r. do 26 czerwca 1980 r.

Rocznik Lubelski 23-24, 209-216

1981-1982

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI LUBELSKIEGO ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA
HISTORYCZNEGO ZA OKRES OD 21 CZERWCA 1978 R. DO 26 CZERWCA 1980 R.

Walne Zebranie sprawozdawczo-wyborcze Oddziału PTH odbyło się w dniu 21 czerwca 1978 r. i wtedy wybrane zostały władze Oddziału — Zarząd i Komisja Rewizyjna, przy czym wspólne posiedzenie konstytuujące zakończyło się podziałem funkcji w Komisji Rewizyjnej oraz wyborem prezesa Zarządu w osobie doc. dr. hab. Zygmunta Mańkowskiego i sekretarza dr. Mieczysława Wieliczko. Następne posiedzenie z udziałem wiceprezesa ZG PTH prof. dr. Kazimierza Myślińskiego odbył Zarząd w dniu 10 lipca 1978 r., na którym dokonano podziału dalszych funkcji w sposób następujący:

- prezes — doc. dr hab. Zygmunt Mańkowski
- I wiceprezes — doc. dr hab. Albin Koprucki
- II wiceprezes — doc. dr hab. Stanisław Litak
- sekretarz — dr Mieczysław Wieliczko
- z-ca sekretarza — mgr Henryk Wąsowicz
- skarbnik — dr Bronisław Mikulec

oraz członkowie Zarządu: mgr Ireneusz Caban, mgr Franciszek Cieślak, prof. dr Jan Dobrzański, doc. dr hab. Marek Kuryłowicz, dr Czesław Rajca, dr Jan Skarbak, dr Ryszard Szczygieł, doc. dr hab. Wiesław Śladkowski, dr Stanisław Wiśniewski, dr Adam Andrzej Witusik, mgr Ludwik Zabielski. Komisja Rewizyjna Oddziału ukonstytuowała się następująco: przewodniczący mgr inż. Henryk Gawarecki, sekretarz mgr Feliksa Pomarańska, członkowie: dr Henryk Sadaj, doc. dr hab. Eugeniusz Wiśniowski i dr Stefan Wojciechowski.

Zgodnie z uprzednią uchwałą Zarządu z dnia 19 października 1977 r. odnowiono skład osobowy Prezydium Zarządu Oddziału według zasad określonych statutem PTH.

W okresie sprawozdawczym ze składu Komisji Rewizyjnej odszedł bezpowrotnie dr Stefan Wojciechowski, jeden z seniorów naszego Oddziału, jego założycieli i wieloletnich działaczy, bibliofil, zasłużony badacz dziejów osadnictwa Lubelszczyzny, znakomity krajoznawca i nauczyciel. Z naszego grona zmarł także Jacek Koneczny, człowiek skromny i szczerze związany z historią — propagujący jej treści na miarę swoich możliwości ograniczonych słabym zdrowiem. Wspominamy dziś te postaci i podkreślić chcemy ich zasługi dla Towarzystwa i popularyzacji nauki historycznej.

Zarząd w wymienionym uprzednio składzie podjął na okres kadencji zadania kontynuacji pracy, skupiając uwagę na następujących kierunkach działalności:

- wyrównanie zaległości w druku „Rocznika Lubelskiego”, organu naukowego Oddziału i osiągnięcie pełnej rytmiczności druku kolejnych tomów w odstępach rocznych,
- kontynuowanie spotkań naukowych poprzez stosowne zebrania w tym celu zwoływane i współpracę z Komisją Historyczną Lubelskiego Towarzystwa Naukowego,

- podjęcie decyzji co do dawniejszych inicjatyw wydawniczych, które z upływem lat i zmianą warunków ich realizacji uległy znacznej deaktualizacji,
- opieka organizacyjna nad przebiegiem okręgowych eliminacji Olimpiad Historycznych w Lublinie z udziałem młodzieży z czterech województw,
- podjęcie decyzji co do likwidacji remanentów księgarskich z dawniejszych publikacji Oddziału, jak „Rocznik Lubelski” i inne pozycje,
- dbałość o rozwój organizacyjny Oddziału i podjęcie prac wokół utworzenia nowego Oddziału PTH w Chełmie,
- rozwijanie działalności w zakresie popularyzacji historii w szerokich kręgach społeczeństwa Lubelszczyzny i zapewnienie liczego udziału członków w XII Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich, w sesjach i sympozjach organizowanych przez ZG PTH i Komisje Towarzystwa, udział w organizacji imprez i obchodów rocznicowych przypadających w okresie kadencji.

Wspomniane zadania i kierunki pracy były przedmiotem działań Zarządu i jego Komisji w okresie kadencji. Każde z tych zadań zostało znacznie zrealizowane lub w całości wykonane. Bardziej wnikliwe omówienie poszczególnych odcinków działalności obejmuje rzeczowe ich uporządkowanie.

SPRAWY ORGANIZACYJNE

W okresie sprawozdawczym Zarząd zwołał zwyczajne Walne Zebranie członków w dniu 28 czerwca 1979 r., poświęcone wyborowi delegatów na Walne Zgromadzenie PTH w Katowicach. Oddział reprezentowali: mgr Franciszek Cieślak, dr Czesław Rajca, dr Mieczysław Wieliczko i dr Jan Ziółek. Przy okazji Walnego Zebrania zorganizowano spotkanie naukowe poświęcone 35 rocznicy powstania Polski Ludowej. Oddział nie posiada kół terenowych. Jedynie w 1979 r. doprowadzono do zorganizowania nowego Oddziału PTH w Chełmie. Zarząd przygotował tamtejsze zebranie organizacyjne, które poprowadził prof. dr Kazimierz Myśliński, wiceprezes ZG PTH i wspólnie z doc. dr. hab. Zygmuntem Mańkowskim dopomógł w zaprogramowaniu pracy tego Oddziału. Udzielono później pomocy chełmskiemu Oddziałowi, tak że rozpoczął już samodzielną działalność w drugiej połowie roku. Nie wpłynęło to na zmianę składu organizacyjnego naszego Oddziału, który skupia obecnie 86 członków. Regularnie opłaca składki 44 członków, według stanu na 31 grudnia 1979 r., a pozostali członkowie mają zaległości sięgające nawet trzech lat. Zarząd podjął w tym zakresie działania, bo na wszystkich spotkaniach naukowych i zebraniach przyjmowano wpłaty składek. Nie doprowadziło to jednak do zlikwidowania zaległości, ale je trochę zmniejszyło. W tym miejscu chcemy zwrócić uwagę, że Polskie Towarzystwo Historyczne jest dotowane przez Wydział I PAN, który wymaga, by składka członkowska była regulowana w ciągu pierwszego półrocza za bieżący rok kalendarzowy. Od tego uzależnia Wydział I PAN dotacje dla Towarzystwa, co pośrednio dotyczy naszego Oddziału otrzymującego dotację budżetową z Zarządu Głównego PTH. Dlatego zwracamy się z apelem do członków, by wzięli tę okoliczność pod uwagę i starali się opłacać składkę na początku roku kalendarzowego.

W okresie kadencji wstąpiło do PTH tylko 6 nowych członków i jest to zjawisko niepokojące. Nie należy do Towarzystwa szereg młodych pracowników naukowych — historyków ze środowiska Międzyuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych UMCS, bibliotek, KUL, niewielu jest członków w Muzeum na Majdanku. Natomiast liczne grono jest w WAP, pośród starszej kadry pracowników KUL, w Muzeum Okręgo-

wym oraz w Instytutach Historii, Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS. Spośród liczego grona nauczycieli historii należy do PTH tylko kilka osób. Jest to sytuacja skłaniająca do refleksji i działań mających na celu przyciągnięcie do pracy młodych historyków oraz nauczycieli historii i pracowników bibliotek naukowych. Ewidencja członków jest uporządkowana. Prowadzona jest kartoteka członków i aktualizowane są adresy, miejsca pracy itp., ale trudno jest w pełni uporządkować kartotekę, ponieważ członkowie utrzymują dość luźne kontakty z Zarządem Oddziału. Osobną ewidencję prowadzi skarbnik Oddziału, odnotowując opłacanie składek członkowskich.

W okresie kadencji Zarząd usiłował pracować kolektywnie. Zwoływano zebrania dla rozpatrzenia aktualnych spraw. Kancelaria Oddziału prowadzona jest bieżąco i całość akt uporządkowana i zachowana za cały okres działalności po 1945 r. Jednym z najbliższych zadań jest opracowanie tych akt zgodnie z normą archiwalną i przekazanie do państwowego zasobu archiwalnego, a pozostawienie w Oddziale dokumentacji najwyżej z dwu ostatnich kadencji.

Ogółem w okresie kadencji odbyło się 7 zebrań Zarządu oraz w roku ubiegłym 4 posiedzenia Prezydium w celu załatwienia bieżących spraw. Frekwencja na zebraniach Zarządu nie była niestety zadowalająca, pomimo rozsyłania pisemnych zawiadomień. Stąd szereg spraw bieżących załatwiano na zebraniach Prezydium, albo w drodze kontaktów bezpośrednich pomiędzy członkami Zarządu. W widoczny sposób osłabła w ostatnich latach więź organizacyjna, co między innymi należy przypisać dużemu obciążeniu obowiązkami zawodowymi, a liczny stosunkowo skład Zarządu nie był organem w pełni sprawnym. Praca organizacyjna pozostawała więc w kręgu nielicznej grupy jego członków.

Pewne ożywienie działalności nastąpiło w roku ubiegłym w związku z XII Powszechnym Zjazdem Historyków Polskich w Katowicach, w którym uczestniczyło ponad 30 osób spośród członków naszego Oddziału. W kilkunastu sekcjach i sympozjach ponad 10 osób brało udział w dyskusjach naukowych. Spośród członków naszego Oddziału poważny wkład w obrady wnieśli, prof. dr hab. Jerzy Kłoczowski, który przeprowadził wykład „Kultura polska późnego średniowiecza” w serii wykładów publicznych dla uczestników Zjazdu, prof. dr hab. Józef Szymański był współorganizatorem Sekcji I i przygotował referat, prof. dr Roman Kamienik, a z młodych pracowników mgr Henryk Kowalski przedstawili referaty w Sympozjum I. Wkład ten w przygotowanie i przeprowadzenie Zjazdu był zdeterminowany głównie tematem i kierunkami badań uprawianych w naszym środowisku. Badania dziejów gospodarczych i dość wąska problematyka badawcza pracy produkcyjnej, nie są u nas zbyt rozwinięte, stąd udział środowiska w merytorycznych pracach Zjazdu był odzwierciedleniem tak określonej sytuacji. Po Zjeździe w dniu 12 listopada 1979 r. zorganizowaliśmy spotkanie naukowe, na którym omówione zostały główne osiągnięcia Zjazdu, a delegaci na Walne Zgromadzenie PTH złożyli informację o jego przebiegu i podjętych uchwałach.

SPRAWY WYDAWNICZE

W okresie sprawozdawczym wyszedł z druku t. XIX i XXI „Rocznika Lubelskiego” o objętości po ok. 16 arkuszy każdy. W końcowej fazie druku jest t. XXII poświęcony 150-leciu Powstania Listopadowego. Winien ukazać się jeszcze w 1980 r., czyli niemal dokładnie w okolicznościach rocznicy. Kolejny, t. XXIII znajduje się w opracowaniu redakcyjnym i w niedługim czasie zostanie przekazany Wydawnictwu Lubelskiemu. Pomimo znanych trudności Redakcja pod kierunkiem prof.

dr. Kazimierza Myślińskiego osiągnęła rytmiczne ukazywanie się „Rocznika”. Należy z uznaniem podnieść troskę Wydawnictwa Lubelskiego wokół spraw „Rocznika”, by pismu zapewnić warunki druku w coraz trudniejszej sytuacji naszej bazy poligraficznej.

Inne dawniejsze inicjatywy wydawnicze, zaległe z lat ubiegłych nie były kontynuowane wobec wprowadzenia limitów finansowych, które z trudem wystarczają na edycję „Rocznika Lubelskiego”. Ogranicza to możliwości wydawnicze Oddziału i zmusza do rewizji dawniejszych zamierzeń. Pozostaje do kontynuacji praca nad III tomem *Dziejów Lublina*, który prawdopodobnie ma szansę druku, ale trzeba uzyskać na ten cel określone limity finansowe i środki. W okresie kadencji Zarząd nie podjął żadnej nowej inicjatywy wydawniczej i na przyszłość najbliższą nie planuje się kontynuowania tej działalności. Zmieniły się warunki podejmowania tego rodzaju pracy, choć członkowie Oddziału mają możliwości publikacji w ramach planów edytorskich Wydawnictwa Lubelskiego. Potwierdza to spostrzeżenie sytuacja ostatnich lat, kiedy ukazało się kilka wartościowych publikacji książkowych autorstwa członków naszego Oddziału oraz seria wydawnictw źródłowych pod ogólnym hasłem „Dokumenty naszej tradycji”.

DZIAŁALNOŚĆ ODCZYTOWA

W tym zakresie wyróżnić trzeba dwie zasadnicze formy — spotkania naukowe i odczyty publiczne w cyklach bądź w formie sesji popularnonaukowych.

Mijająca kadencja Zarządu wypadła w okresie szczególnego zainteresowania historią, jeśli przypomnieć rocznice 60-lecia Niepodległości i 35-lecia Polski Ludowej, czy 40-lecia Września 1939, rocznice, którym towarzyszyły lokalne obchody i uroczystości. Liczne grono członków Oddziału uczestniczyło w szeregu sesji i konferencji naukowych i popularnonaukowych w latach 1978—1979. Wobec obciążenia członków Oddziału pracami związanymi z tymi rocznicami, Zarząd ograniczył się do współpracy z innymi instytucjami, a nie podejmował organizacji własnych imprez o szerszym zasięgu. Do tej ogólnej charakterystyki warunków działalności przypomnieć trzeba organizację obchodów rocznicowych założenia obydwu Uniwersytetów, 60-lecia KUL i 35-lecia UMCS oraz 35-lecie działalności Muzeum na Majdanku, obchodów, w których zorganizowanie zaangażowane było liczne grono naszych członków. Podnieść trzeba, że środowisko historyczne w WAP było organizatorem sesji w związku z V Tygodniem Archiwów, oraz wystawy związanej z 75-leciem Rewolucji 1905 r. W 1979 r. środowisko Muzeum Okręgowego przygotowało sympozjum ogólnopolskie poświęcone postaci pierwszego prezydenta Polski Ludowej Bolesława Bieruta, zaś środowisko Muzeum na Majdanku przygotowało sesję o pomocy dzieciom w latach wojny i okupacji w związku z Międzynarodowym Rokiem Dziecka. W minionym okresie trwała duża aktywność Komisji Historycznej LTN, która jest w całości prowadzona przez członków naszego Oddziału. Na jej posiedzeniach zreferowano ponad 25 prac.

Wspominamy o tych różnych pracach i przejawach aktywności środowiska historycznego Lublina skupionego w większości w naszym Oddziale, by wskazać na warunki i możliwości działalności odczytowej pod firmą Oddziału PTH. Jeśli dodać, że pogłębiająca się specjalizacja w badaniach również wywołuje zmniejszenie zainteresowania posiedzeniami naukowymi Oddziału, otrzymamy w miarę pełny obraz warunków naszej działalności. Być może nasze usiłowania organizacyjne były zbyt słabe, by spotkania naukowe organizować częściej i przy dobrej frekwencji.

Uwzględniając te okoliczności informujemy, że łącznie z dzisiejszym, w okresie sprawozdawczym zorganizowano 10 spotkań naukowych, które przeprowadzili w porządku chronologicznym ich odbywania w latach 1978—1980: prof. dr hab. Ryszard Bender, prof. dr Tadeusz Mencil, dr Henryk Gmiterek, mgr Zbigniew Zaporowski, dr Mieczysław Wieliczko, doc. dr hab. Zygmunt Mańkowski — trzykrotnie, dr Adam Andrzej Witusik, prof. dr hab. Jerzy Kłoczowski, dr Wojciech Białasiewicz, red. Leszek Siemion, red. Stanisław Jadczyk, dr Emil Horoch, prof. dr Adam Kersten, prof. dr hab. Józef Szymański — dwukrotnie i prof. dr Hiroshi Bando z Uniwersytetu w Tokio. Niektóre spotkania, jak sprawozdawcze z XII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, na 60-lecie Niepodległości (przygotowane wspólnie z Wydziałem I LTN) czy poświęcone znaczeniu działań zbrojnych na Lubelszczyźnie w 1939 r. i nowym ocenom historiografii, miały po kilku referentów. Stąd liczba prowadzących jest większa od liczby spotkań. Trzeba nadmienić, że jakiegokolwiek inicjatywy tego rodzaju zgłoszone ze strony członków Oddziału Zarząd podejmował do realizacji. Pomimo ogłoszeń wywieszonych w miejscach pracy większych grup naszych członków o organizowanych spotkaniach, wysyłania do części osób imiennych zaproszeń-zawiadomień, ogłoszeń w prasie codziennej, nie można powiedzieć, by frekwencja na spotkaniach naukowych była zbyt duża. Podobne zjawisko obserwuje się na zebraniach Komisji Historycznej LTN, która pisemnie powiadamia członków i współpracowników o swoich planach zebrań na poszczególne miesiące. Nasuwa to domniemanie, że przyczyny takiego stanu są poza zasięgiem naszych przygotowań organizacyjnych, co potwierdza choćby spotkanie z prof. Bando — japońskim uczonym mówiącym po polsku o historiografii swojego kraju, spotkanie niewątpliwie atrakcyjne, a mimo to nie przyciągnęło zbyt wielu słuchaczy. Pomimo tych wszystkich okoliczności zdaniem ustępującego Zarządu spotkania naukowe są formą prezentowania badań własnych i powinny być w przyszłości kontynuowane. Wydaje się, że trzeba ich program ułożyć na dłuższy okres i w porozumieniu z Komisją Historyczną LTN, by imprezy obejmujące mimo wszystko to samo grono potencjalnych słuchaczy — członków naszego Oddziału, mogły przyciągnąć większą liczbę uczestników. Jest to możliwe tylko w sytuacji większej aktywności członków i włączenia się środowiska Archiwum, KUL i Muzeów do tej działalności.

W minionej kadencji kontynuowaliśmy ostatnie odczyty publiczne z wcześniej rozpoczętych cykli. A więc w Lublinie przy współpracy z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną im. H. Łopacińskiego odbyły się 3 odczyty w jesieni 1978 r. z cyklu „Polska i Polacy 1918—1978”. W Zamościu na przełomie 1978/1979 r. kontynuowane były odczyty z cyklu „Wojenne i rewolucyjne losy Zamościa”, przygotowane wspólnie z Muzeum Okręgowym. Warto podkreślić, że udało się tę inicjatywę zakończyć drukiem 11 zeszytów jednoarkuszowych — prac przygotowanych przez autorów odczytów. Ostatnio wyszły te zeszyty pod opaską z nazwą cyklu, wydane przez Muzeum, poprzedzając obchody rocznicy lokacji Zamościa. Jest to realizacja inicjatywy poprzedniego Zarządu, kontynuowana w tej kadencji. Niestety, nie udało się wznowić współpracy z Miejskim Domem Kultury ani Klubem Międzynarodowej Prasy i Książki, by kontynuować w Lublinie dawniejsze cykle odczytów. Zmieniły się nieco formy działalności tych instytucji i brakło prawdopodobnie z obydwu stron bardziej zdecydowanych działań, co nie przekreśla na przyszłość tych możliwości, ale wymagać będzie zabiegów, by działalność odczytowa Oddziału powstać na należytych poziomach. Są prawdopodobnie także możliwości wznowienia naszej współpracy z Towarzystwami Regionalnymi Tomaszowa i Hrubieszowa, zapewne też i Zamościa, Puław i Chełma. Trzeba tej sprawie poświęcić uwagę w okresie 1980—1981 r.

INNE KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI

W okresie akdencji Zarząd przykładał dużą wagę do uczestnictwa członków w pracy różnego rodzaju stowarzyszeń, instytucji, organizacji społecznych i naukowych. Wnieśliśmy jako członkowie PTH istotny wkład w tę działalność, choć rzadko odbywało się to pod naszym znakiem organizacyjnym. Dla przykładu przypomnijmy udział naszych członków w sesjach organizowanych przez Komisje ZG PTH i inne Oddziały PTH w Słupsku, Olsztynie, Gdańsku, Zakopanem, Wrocławiu, Łodzi, Białymstoku, Karpaczu i w Sandomierzu. Przedłożono tam referaty, komunikaty naukowe, uczestniczono w dyskusjach. W kilku sesjach, w Białej Podlaskiej, Chełmie, Zamościu i Lublinie w latach 1978—1980, czy w rocznicowych obchodach 400-lecia lokacji Zamościa, też zaznaczył się wiodący udział członków naszego Oddziału. Nie sposób wymienić wszystkich tego rodzaju inicjatyw i przedsięwzięć, wystąpień naukowych i prac, bo Zarząd nie prowadzi w tym zakresie ewidencji. Wspomnieć trzeba aktywny udział w takich organizacjach i instytucjach, jak Towarzystwo Naukowe KUL, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Okręgowa Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Towarzystwo Opieki nad Majdanikiem, rady naukowe, redakcje pism historycznych i kulturalnych — wszędzie tam spotkać można nazwiska członków naszego Oddziału pracujących i to nierzadko od wielu lat. Dowodzi to bardzo czynnego udziału naszych członków w życiu środowiska, określa rolę lubelskiego ośrodka historycznego, który przecież skupiony jest w większości w naszym Oddziale PTH.

W okresie kadencji odbyły się dwie kolejne Olimpiady Historyczne. Zarząd powołał w celu prowadzenia eliminacji okręgowych Komisje, które pracowały pod kierunkiem prof. dra hab. Józefa Szymańskiego. Sekretarzem obydwu Komisji była mgr Daniela Kołodziej, a w 1980 r. współpracował także mgr Piotr Dymmel. W Olimpiadzie 1979 r. uczestniczyło w eliminacjach szkolnych 96 osób, których prace pisemne szkoły nadesłały do oceny jury Olimpiady na szczeblu okręgu. Zakwalifikowano 48 uczestników do dalszych eliminacji, a z tej liczby do eliminacji centralnych skierowano 14 osób. Komitet główny Olimpiady zakwalifikował do eliminacji centralnych 9 uczestników, którzy w większości uzyskali w konkursie ogólnopolskim punktowane miejsca. W ostatnim roku w eliminacjach szkolnych uczestniczyło 88 osób. Przyjmowaliśmy u nas z tej liczby 40 uczestników, kwalifikując do eliminacji centralnych 7 osób. Komitet główny przyjął 4 osoby, które zajęły punktowane miejsca. Zarząd był na bieżąco informowany o stanie prac i przebiegu Olimpiady i w tym miejscu w imieniu Zarządu jako organizatora eliminacji okręgowych, składamy członkom Komisji i jury Olimpiad serdeczne podziękowanie za wkład pracy w ich przeprowadzenie.

Olimpiady Historyczne przyczyniły się niewątpliwie do ukierunkowania zainteresowań młodzieży szkół średnich, spopularyzowały lekturę historyczną, rozbudziły aspiracje i choć ich przeprowadzanie w naszych warunkach łączy się z dużym nakładem pracy, zwłaszcza sekretarza Komisji, i to wykonywanej w krótkim czasie w okresie sesji egzaminacyjnej, wysiłek ten ze strony szeregu osób-członków naszego Oddziału opłaca się w rachunku społecznym. Przy okazji organizacji Olimpiad nawiązywana jest współpraca z licznym gronem nauczycieli historii oraz wizytatorami tego przedmiotu kuratoriów w Tarnobrzegu, Zamościu, Chełmie i Lublinie. Stwarza to możliwości rozszerzenia naszej działalności w środowisku nauczycielskim, a być może pozyskania nowych członków. Wyrazem tej współpracy był udział prof. dr. hab. Józefa Szymańskiego, mgr. Piotra Dymmla, dr. Barbary Trelińskiej i dr. Mieczysława Wieliczko w konferencji metodycznej nauczycieli historii z miasta Lublina, na której wymienieni wygłosili odczyty. W podobnej konferencji dla nauczycieli

szkół średnich w woj. chełmskim uczestniczył dr M. Wieliczko i przedstawił referat. Warto zauważyć, że liczne grono nauczycieli z tego województwa wstąpiło do powstałego w Chełmie nowego Oddziału PTH.

W minionej kadencji, podobnie jak w latach ubiegłych, dobrze układały się stosunki z władzami partyjnymi i administracyjnymi miasta i województwa. Informowaliśmy władze o naszych działaniach, zwłaszcza wydawniczych. Otrzymaliśmy pomoc organizacyjną i finansową. Podobnie trwała dobra współpraca z Wydawnictwem Lubelskim, któremu zawdzięczać należy, że organ naukowy Oddziału ukazuje się regularnie. Skłania to do złożenia podziękowania w tym miejscu, za okazaną pomoc i życzliwość wobec naszych poczynań organizacyjnych i wydawniczych. Zamykamy tę kadencję kontynuacją pracy określonej statutem Towarzystwa. Na niektórych odcinkach odnotować trzeba postęp i wydatne osiągnięcia, w innych niezbyt dużą działalność związłą tu charakteryzowaną przykładami ważniejszych prac prowadzonych w minionym okresie.

Doświadczenia z pracy w minionej kadencji, dotychczasowe kierunki działalności i nadchodzący okres nasuwają propozycje zamierzeń, które naszym zdaniem winno rozpatrzyć Walne Zgromadzenie oraz nowy Zarząd rozpoczynający kadencję:

1. Okoliczności rocznic 150-lecia Powstania Listopadowego i 100-lecia polskiego ruchu robotniczego winny być szczególnie zaakcentowane organizacją konferencji naukowych, spotkań naukowych i odczytów publicznych. Członkowie Oddziału powinni udzielić wszechstronnej pomocy instytucjom i organizacjom podejmującym pracę polityczną i oświatową w zakresie tych rocznic.

2. Spotkania naukowe powinny zyskać rangę ważnego kierunku pracy Oddziału z ogółem członków. Należy wypracować określony profil tematyczny i zaprosić do współpracy uczonych z innych ośrodków naukowych przy okazji ich pobytu w Lublinie.

3. Konieczna jest aktywizacja działalności Oddziału PTH w środowisku nauczycieli i wypracowanie form współpracy z władzami oświatowymi nie tylko w Lublinie, ale także w innych kuratoriach sąsiednich województw, gdzie sięga strefa wpływu lubelskiego ośrodka akademickiego. Są już kontakty nawiązane za pośrednictwem Olimpiady Historycznej, trzeba tę szansę wykorzystać.

4. Należy kontynuować i rozwijać współpracę z towarzystwami regionalnymi, muzeami i instytucjami, jak Miejski Dom Kultury, Międzynarodowy Klub Prasy i Książki oraz biblioteki wojewódzkie, a przy ich pomocy organizacyjnej i finansowej rozwinąć akcję odczytową w postaci cyklu spotkań pod wspólnym hasłem tematycznym.

5. Kontynuować pracę wydawniczą Oddziału przez rytmiczny druk „Rocznika” oraz dokończyć prace nad uporządkowaniem dawnych inicjatyw wydawniczych i likwidację remanentów księgarskich poprzednich wydawnictw.

6. Zaktywizować działalność organizacyjną samego Zarządu i jego Komisji oraz dbać o zwiększenie liczby członków. Uporządkować akta Oddziału z minionej działalności, przekazując je do archiwum. W sposób ciągły aktualizować ewidencję członków Oddziału i doprowadzić do wyrównania zaległości w składkach członkowskich.

Przedkładamy powyższe sprawozdanie oraz ważniejsze propozycje do przyszłego planu pracy. Poddajemy całość pod dyskusję i wyrażamy opinię, że Walne Zgromadzenie rozpatrzy całokształt działalności z myślą naczelną o dalszym rozwoju działalności naszego Oddziału, umocnienia jego roli w środowisku. Mamy wieloletnią tradycję, znaczne osiągnięcia, a jeszcze większe możliwości pracy. Chodzi

więc o to, by podnieść poziom spełniania statutowych zadań Towarzystwa w służbie społecznej.

Dziękujemy członkom Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej, wszystkim, którzy z całą zyczliwością pomagali w prowadzeniu działalności Zarządu Oddziału, Komisji, Redakcji, wszystkim, którzy prowadzili odczyty i spotkania naukowe w okresie kadencji od 21 czerwca 1978 r. do dzisiejszego Walnego Zgromadzenia.

Zygmunt Mańkowski
Mieczysław Wieliczko

SESJA NAUKOWA „400 LAT MIASTA ZAMOŚCIA”

W dniach 12—13 czerwca 1980 r., dokładnie w 400 lat po potwierdzeniu aktu lokacyjnego Zamościa przez króla Stefana Batorego, odbyła się w Zamościu ogólnopolska sesja naukowa „400 lat miasta Zamościa”. Sesja stała się jednym z kulminacyjnych punktów programu obchodów jubileuszu miasta. Znaczenie i dorobek sesji daleko wybiegają poza zwykłe przy takich okazjach imprezy naukowe o charakterze regionalnym. Wynika to przede wszystkim z niepośledniej roli miasta w dziejach społeczeństwa i kultury polskiej. Spojrzenie na dzieje Zamościa w szerokim kontekście dziejów państwa i narodu uwidocznilo się podczas obrad sesji bardzo wyraźnie. Dwudniowe obrady, zamykające się imponującym bilansem 17 referatów i kilkudziesięcioma wystąpieniami w dyskusji, podsumowały badania nad przeszłością miasta, prowadzone dotąd głównie w lubelskim środowisku historycznym. W toku głębokiej i rzeczowej dyskusji wskazano również na problemy dotychczas niedostatecznie zbadane oraz postawiono nowe zagadnienia badawcze.

Sesję zorganizowała Polska Akademia Nauk przy współudziale Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Zamojskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Uczestniczyło w niej szerokie grono badaczy reprezentujących niemal wszystkie ośrodki historyczne w Polsce, a także liczna grupa miłośników miasta z Zamościa i regionu.

Otwarcia sesji dokonał I sekretarz KW PZPR w Zamościu, Ludwik Maźnicki. Następnie głos zabrał wiceprezes PAN, członek rzeczywisty Akademii, Andrzej Trautman. W trakcie pierwszego, plenarnego posiedzenia prowadzonego przez członka rzeczywistego PAN, Czesława Madajczyka, zebrani wysłuchali dwóch referatów. Doc. dr hab. Jerzy Kowalczyk (Warszawa) niezwykle wysoko ocenił działalność założyciela Zamościa w referacie *Rola Jana Zamoyskiego w dziejach kultury polskiej*. Autor szczegółowo omówił mecenat Zamoyskiego w poszczególnych dziedzinach kultury i sztuki. Zdaniem referenta w dziejach polskiego mecenatu renesansowego zajmuje Zamoyski miejsce szczególne, porównywalne tylko z rolą Zygmunta Starego. Kowalczyk, widząc względy polityczne i propagandowe warunkujące działalność kanclerza na polu kultury artystycznej, podkreślił jednak szczególnie, iż była ona wynikiem głębokich wewnętrznych upodobań, gustów i potrzeb założyciela Zamościa podbudowanych świetnym wykształceniem i znajomością sztuki. Był więc Zamoyski nie tylko wybitnym mecenasem, ale również człowiekiem wielce utalentowanym. Drugi referat, *Zamość na mapie najnowszych dziejów Polski*, przedstawił doc. dr hab. Zygmunt Mańkowski (Lublin). Dzieje te, zdaniem autora, rozpoczynają się od roku 1867 (kasata twierdzy). Miasto straciło w tym okresie funkcję ośrodka o ogólnopolskim znaczeniu, pozostało jednak ważnym centrum ponadregionalnym,